

AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖT KÄYTTÖÖN AUDIOVISUAALISEN VIESTINNÄN PERUSTUTKINNOSSA

Sirpa Kekkonen

**Kehittämishankeraportti
Kesäkuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) KEKKONEN, Sirpa	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 28	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka ☐	
Työn nimi AMMATTIOSAAMISEN NÄYTÖT KÄYTTÖÖN AUDIOVISUAALISEN VIESTINNÄN PERUSTUTKINNOSSA		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,		
Työn ohjaaja(t) MIETTINEN, Raija		
Toimeksiantaja(t) Koulutuskeskus Salpaus		
Tiivistelmä Opiskelijan ammatillista osaamista arvioidaan ammatilliseen perustutkintoon johtavassa opetus- suunnitelmaperusteisessa koulutuksessa myös opiskelijan käytännön työtilanteissa tai -tehtävissä antamien ammattiosaamisen näyttöjen perusteella. Ammattiosaamisen näyttö on koulutuksen järjestäjän ja työelämän yhdessä suunnittelema, toteuttama ja arvioima työtilanne tai työprosessi, jossa opiskelija käytännön työtehtäviä tekemällä osoittaa saavuttaneensa työelämän edellyttämän ammattitaidon. Ammattiosaamisen näytöt otetaan käyttöön viimeistään 1.8.2006 alkavasta kou- lutuksesta lukien. Kuhunkin perustutkintoon tulee sisältymään 4-6 näyttöä koulutuslajista riippuen ja ne ajoittuvat koko koulutusajalle. Kaikkien ammatillisten opintokokonaisuuksien keskeisintä osaamista tulee osoittaa näytöillä. Tavoitteena on, että näytöt järjestetään työssäoppimisen yhteydessä työpai- koilla - tosin näyttö voidaan järjestää myös oppilaitoksessa. Ammattiosaamisen näyttöjen perus- ajatuksena on antaa opiskelijalle tilaisuus näyttää osaamistaan. Keskeisenä ajatuksena on myös se, että opiskelijat osallistuvat itse näytön suunnitteluun ja heidät valmennetaan näyttöön. Huo- mion arvoista on se, että opiskelijoilla on oltava mahdollisuus opiskella näytettävää asiaa. Näyttö arvioidaan, kuten työssäoppiminenkin yhdessä työelämän edustajan kanssa. Tavoitteena on, että heti näyttötilanteen jälkeen järjestetään arviointikeskustelu, johon osallistuvat opiskelija, työpaikkaohjaaja ja opettaja. Todisteeksi suoritetuista näytöistä opiskelija saa päättötodistuksen ohella myös näyttötodistuksen.		
Avainsanat (asiasanat) Ammattiosaamisen näytöt, arviointi		
Muut tiedot		

Author(s) KEKKONEN, Sirpa	Type of Publication Development project report	
	Pages 28	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title VOCATIONAL SKILLS DEMONSTRATIONS IN AUDIOVISUAL COMMUNICATION		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) MIETTINEN, Raija		
Assigned by Salpaus Further Education		
<p>Abstract</p> <p>In the training leading to a basic degree, which is based on a curriculum, the vocational competence of the students is assessed also in practical work situations or assignments based on vocational skills demonstrations. Vocational skills demonstration has been planned and realized and assessed together with the educator and the working life as a work situation or process in which the student can demonstrate in practise that he has the qualifications for working life. The skills demonstrations will take effect starting with education on 1.8.2006 at the latest.</p> <p>Each study program will include 4-6 demonstrations depending on the study area and they are scheduled for the entire training period. The central know-how in all vocational study programs must be proved in skills demonstrations. The aim is that the demonstrations will be arranged in work places when the student is doing his on-the-job learning. However, the demonstration can also be arranged at school. The basic idea of the skills demonstration is to give the student an opportunity to demonstrate his competence. The basic idea is also that the students participate in planning the demonstration and that they will be trained for it. It must be noticed that the students must have an opportunity to study the area which they are going to demonstrate.</p> <p>The skills demonstration will be assessed together with the representative of the working life in the same way as in the on-the-job learning. The aim is that immediately after the skills demonstration there will be an assessment discussion in which the student, workplace supervisor and teacher take part. As a proof of the skills demonstration the student will receive a certificate together with his diploma.</p>		
Keywords Vocational skills demonstrations, assessment		
Miscellaneous		

Sisältö

1. Näytöt.....	2
1.1. Mitä näytöt ovat?.....	5
1.2. Näyttöjen tavoitteet.....	6
1.3. Näyttöjen järjestäminen	7
2. Näyttöjen toteutus	9
2.1. Etukäteissuunnittelu.....	10
2.2. Opiskelijan näyttösuunnitelma.....	11
2.3. Näytön kuvaus.....	13
2.4. Näyttöympäristön kuvaus	13
3. Näytön arviointi	14
3.1. Ketkä arvioivat?.....	15
3.2. Arvioinnin kohteet.....	16
3.3. Miten arviointi tapahtuu?	17
4. Näytön jälkeen	19
4.1. Näytön arvosana	19
4.2. Näyttösuoritusten vahvistaminen ja näyttötodistukset	20
5. Näyttöjen käyttöönotto	20
5.1. Audiovisuaalisen viestinnän perusosaaminen	21
5.2. Tuotannonhallinta.....	22
5.3. Graafisen viestinnän tekniikka ja tuotanto.....	22
5.4. Graafisen viestinnän ilmaisu	23
5.5. Kuvankäsittely.....	24
6. Loppupohdinta.....	26
Lähteet.....	28

1. Näytöt

Ammatillista koulutusta järjestävät oppilaitokset pyrkivät toiminnallaan kohottamaan väestön ammatillista osaamista, kehittämään toiminta-alueensa työelämää, vastaamaan sen osaamistarpeisiin ja edistämään työllisyyttä. Koulutusta järjestettäessä tulee olla yhteistyössä elinkeinoelämän ja muun työelämän kanssa. (L 630/1998)

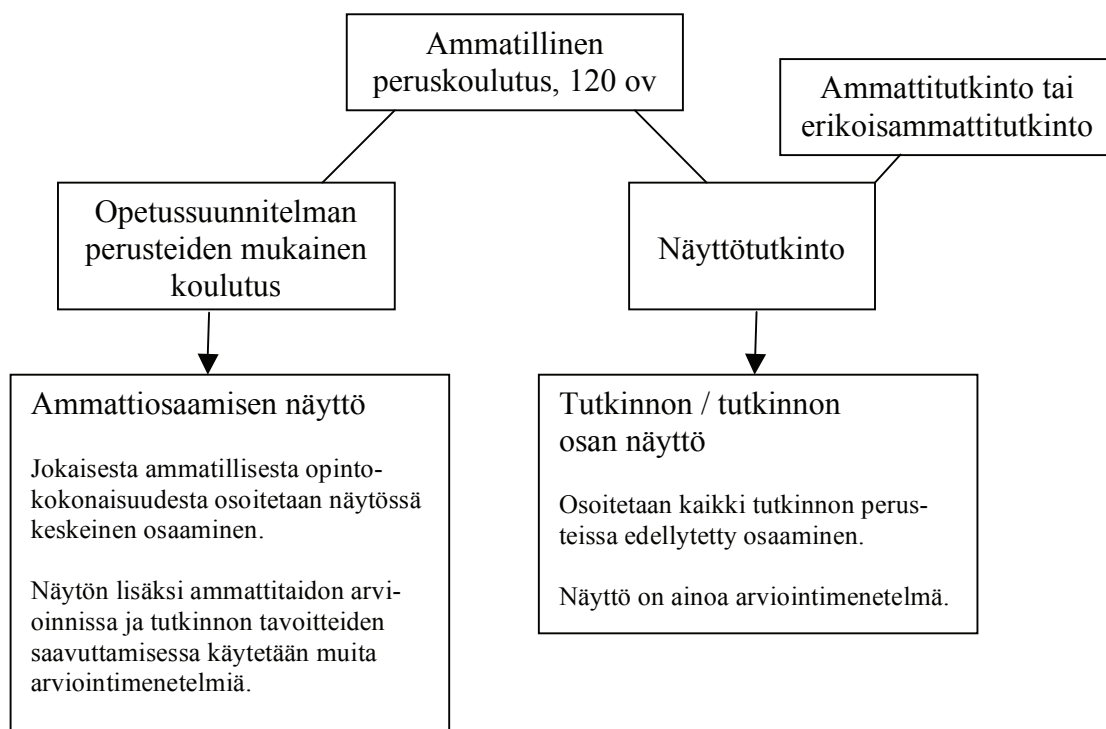
Ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien perusteita on vuosina 1999–2001 uudistettu siten, että tutkintojen laajuus on 120 opintoviikkoa. Kaikkiin tutkintoihin sisältyy vähintään 20 opintoviikkoa työssäoppimista. Työssäoppiminen on työpaikalla tapahtuvaa, opetussuunnitelmaan perustuvaa tavoitteellista, ohjattua, valvottua ja arvioitua oppimista. Koulutuksen järjestäjä päättää periaatteista, joiden mukaan työssäoppiminen järjestetään. Suunnitelma työssäoppimisen järjestämisestä on laadittava yhdessä paikallisten työelämän edustajien kanssa ja siinä on otettava huomioon alueelliset ja paikalliset työelämän tarpeet ja mahdollisuudet. (Opetushallitus 2000)

Ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyöllä kehitetään koulutustarpeiden ennakointia sekä koulutuksen suunnittelua, toimeenpanoa ja arviointia. Työelämän kanssa tehtävällä yhteistyöllä varmistetaan ammatillisen koulutuksen työelämävastaavuutta, vaikuttavuutta ja laatua. Tavoitteena on tehostaa opiskelijoiden siirtymistä koulutuksesta työelämään. Keinoina näiden tavoitteiden saavuttamiseksi nähdään sekä työssäoppimisen kehittäminen että näyttöjen liittäminen osaksi ammatillista peruskoulutusta oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä. (Opetusministeriö 2004a, 2004b)

Näyttöjen kehittämisen taustalla on Opetusministeriön päätös 23.6.1998 (212/430/98), jonka mukaan ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin liitetään näyttöön perustuva osoitus ammatillisten opintojen tavoitteiden saavuttamisesta.

Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa joko opetussuunnitelman perusteiden mukaisena koulutuksena tai näyttötutkintona. Onkin syytä erottaa toisistaan ammatiosaamisen näyttö ja näyttötutkintoon sisältyvän tutkinnon osan näyttö. Näyttötutkinnolla tarkoitetaan ammatillisena aikuiskoulutuksena suoritettavaa, ammattitaidon

hankkimistavasta riippumatonta ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa. (L 631/1998 1§)

KUVA: Ammatillisen perustutkinnon suorittamistavat, ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkinto.

Ammattiosaamisen näytöllä tarkoitetaan koulutuksen järjestäjän ja työelämän yhteistyössä suunnittelemaa, toteuttamaa ja arvioimaa työtilannetta tai työprosessia. Ammattiosaamisen näytössä arvioidaan kunkin ammatillisen opintokokonaisuuden keskeinen osaaminen.

Ammattiosaamisen näyttöjen lähtökohtia

Ammatilliseen peruskoulutukseen kehitettävien näyttöjen tausta on 1990-luvulla. Vuonna 1995 käyttöön otettuihin opetussuunnitelman perusteisiin kirjattiin päättökokeet. Päättökoe määriteltiin opetussuunnitelman perusteissa niin, että koe koostui kirjallisesta tai suullisesta osuudesta ja/tai työnäytteestä. Lisäksi vuoden 1995 opetussuunnitelmien perusteissa (OPH 36/011/95) korostettiin työelämän edustajien osallistumista kokeiden laadintaan ja opiskelijoiden arviointiin mahdollisuuksien mukaan. Päättökokeiden tueksi oli tarkoitus kehittää valtakunnallisia standardeja, jotka helpottaisivat muun muassa arvioinnin yhdenmukaistamista ja opiskelijoiden oikeusturvaa. Lisäksi kokeiden avulla oli tarkoitus arvioida opiskelijoiden suorituksia valta-

kunnallisesti. Vuonna 1995 suunnitellut päättökokeet olivat tavoitteiltaan hyvin samansuuntaisia näyttöjärjestelmän ja näyttöjä varten laadittavien kansallisten näyttöaineistojen kanssa. Myös kansallisen oppimistulosten arvioinnin perustuminen yhteisesti sovittuun standardiin tai laadunvarmistettuihin näyttöaineistoihin oli yhtenäinen sekä päättökokeissa että näytöissä.

Samaan aikaan kehitetyt työssäkäyvien ihmisten koulutustarpeisiin suunnitellut näyttötutkinnot muodostavat myös taustan näytöille. Vuodesta 1994 saakka on ollut mahdollista suorittaa ammatillinen perustutkinto niin, että osaaminen on tunnustettu riippumatta tavasta, jolla osaaminen on hankittu. Työsuorituksen arviointi koostuu suorittajan ammatillisen osaamisen ja työtoimintavalmiuksien arvioinnista suhteessa tutkinnon perusteissa mainittuihin vaatimuksiin. Osaaminen osoitetaan mahdollisimman realistisessa ja autenttisessa ympäristössä ja arvioinnissa käytettävät arviointikriteerit pohjautuvat tutkinnon perusteisiin. Arviointia täsmentävät tutkintotoimikunnat, joissa on edustettuna työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja yrittäjien tahot. Käytännön arvioinnin suorittavat tutkintotoimikuntien valtuuttamat oppilaitokset. (Suursalmi 2003, 14.)

Työssäoppiminen otettiin osaksi ammatillista peruskoulutusta vuonna 1998. Taustalla olivat työelämän vaatimukset ammatillisen peruskoulutuksen laadun ja työelämävastaavuuden lisäämisestä sekä pyrkimys laadukkaaseen toimintaan ja koulutuksen laadun varmistamiseen. Työssäoppimisen lisäämisellä valtioneuvosto tavoitteli työelämän ja ammatillisen koulutuksen vuorovaikutuksen syventämistä. Työssäoppimisen kautta oli myös tavoitteena saada työelämä mukaan opiskelijoiden arviointiin: toteuttaa tavoitteet, ohjaus ja arviointi yhteistyössä työelämän edustajien ja opettajien kanssa. Kehitystyössä olivat mukana kaikki keskeiset työmarkkinajärjestöt. Työssäoppiminen on laajuudeltaan vähintään 20 opintoviikkoa. Se on tavoitteellista, ohjattua ja arvioitua opiskelua. Työssäoppimiseen sisältyneillä odotuksilla ja toivomuksilla sekä siitä saaduilla kokemuksilla on ollut tärkeä merkitys näyttöjen kehitystyössä. (Pohjolainen & Vesaja 2001, 10.)

Näyttöjen kehittämisessä ammatilliseen peruskoulutukseen otettiin ensimmäinen askel opetusministeriön päätöksellä (212/430/98) 23.6.1998, jossa todettiin, että vuonna 1999 uudistettaviin ammatillisena peruskoulutuksena suoritettaviin tutkintoihin oli liitettävä näyttöön perustuva osoitus ammatillisten opintojen tavoitteiden saavuttamisesta. Opetusministeriö asetti 18.9.1998 työryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä esitys näyttöjen liittämisestä ammatilliseen peruskoulutukseen. Tämä niin sanottu näyttötyöryhmä esitti muistiossaan 13.6.1999, että ammatillisten perustutkintojen näytöt olisi

otettava käyttöön kehittämis- ja kokeiluvaiheen jälkeen kaikille ammatillisen koulutuksen aloilla. (Nyyssölä 2005, 5.)

Näyttöjen kehittäminen liittyy myös Euroopan sosiaalirahaston (ESR) Tavoite 1- sekä Tavoite 3 -ohjelmaan, jotka pyrkivät löytämään uusia näkökulmia suomalaiseen työvoima-, elinkeino- ja koulutuspolitiikkaan. Opetushallituksen päätöksellä Suomessa toteutetaan vuosina 2000–2006 ammatillisen koulutuksen kehittämisprojekteja ESR- ja valtion rahoituksella. Näytöt kuuluvat Euroopan sosiaalirahaston toimenpidekokonaisuuteen TPK 3.1 Koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen. (Nyyssölä 2005, 7.)

1.1. Mitä näytöt ovat?

Ammattiosaamisen näytöt sijoittuvat koko koulutuksen ajalle. Ne ovat osa koulutusta ja opiskelijan arviointia. Näytöt annetaan kaikista ammatillisten opintojen opintokokonaisuuksista. Yhteisistä opinnoista ja vapaasti valittavista opinnoista ei anneta erillisiä näyttöjä. Ammattiosaamisen näyttö voidaan antaa yhdestä tai useammasta opintokokonaisuudesta kerrallaan tai osasta opintokokonaisuutta. Ammattiosaamisen näytöt on suunniteltava, toteutettava ja arvioitava oppilaitosten ja työpaikkojen yhteistyönä. Opiskelijalla on oltava mahdollisuus opetella asiat ennen näyttöä. Opiskelijan on saatava riittävästi tukea ja ohjausta näyttöjen toteuttamiseen.

Näyttöjen liittäminen ammatilliseen peruskoulutukseen on sisältynyt niin pääministeri Lipposen toisen hallituksen, Jäätteenmäen kuin Vanhasenkin hallituksen hallitusohjelmiin. Hallitusohjelmien mukaan toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kehitetään näytöt osaamisen laadun varmistukseksi. Näytöt kuuluvat myös opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosiksi 1999 – 2004 sekä 2003 – 2008. Ammatillisesta koulutuksesta 15.8.2005 annetun lain (L601/2005) mukaan ammattiosaamisen näytöt liitetään osaksi opiskelijan arviointia ammatillisissa perustutkinnoissa viimeistään 1.8.2006. (Nyyssölä 2005, 5.)

1.2. Näyttöjen tavoitteet

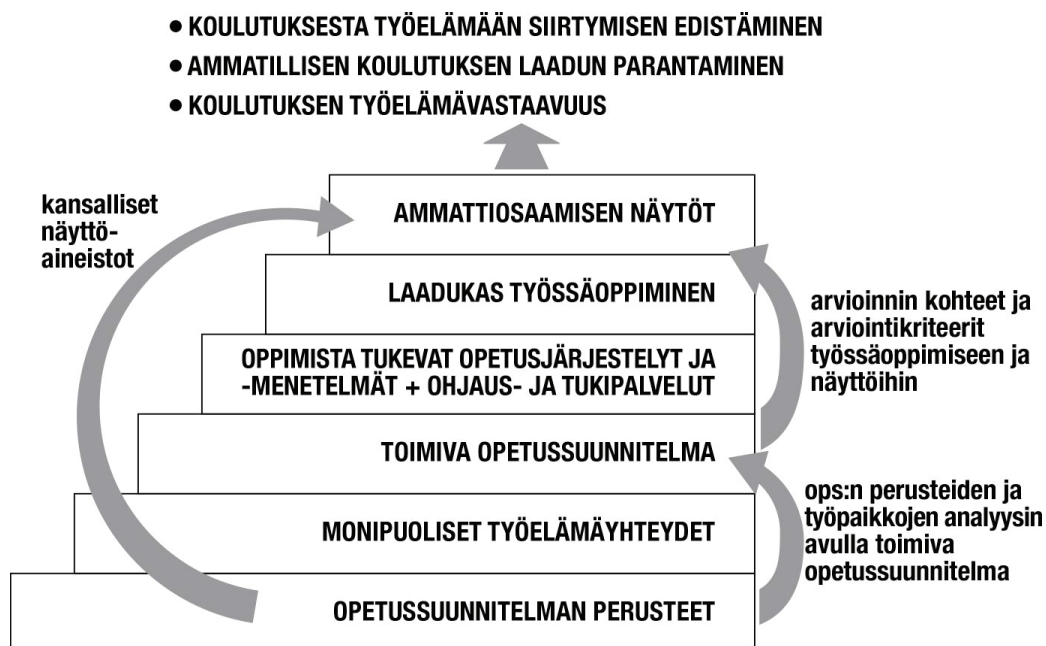
Ammattiosaamisen näytössä opiskelija osoittaa käytännön työtehtäviä tekemällä, miten hyvin hän on saavuttanut opetussuunnitelman perusteiden ammatillisten opintojen tavoitteissa määritellyn työelämän edellyttämän ammattitaidon. Näyttöjen tavoitteena on varmistaa riittävän ammattitaidon saavuttaminen.

Ammattiosaamisen näytöillä pyritään yhtenäistämään opiskelijan arviointia ja kytkemään työelämän eri osapuolet mukaan ammattitaidon saavuttamisen arviointiin. Näyttöjen tarkoituksena on myös tuottaa tietoa oppimistuloksista sekä opetussuunnitelman perusteiden, koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmien, opetusjärjestelyjen sekä ohjaus- ja tukitoimien toimivuudesta. Näyttöjen vakiinnuttamisen yhteydessä kehitetään näyttöperusteinen ammatillisen koulutuksen kansallinen oppimistulosten arviointijärjestelmä.

Ammatillisen koulutuksen kehittämistavoitteena on erityisen huomion kiinnittäminen työvaltaisiin ja harjaantumiseen tähtääviin opiskelumenetelmiin. Tavoitteena on liittää näytöt osaksi työssäoppimista. Näyttöjen ei tule lisätä ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä; työelämäyhteyksien parantaminen, opetusmenetelmien monipuolistaminen ja samanaikaisesti tapahtuva näyttöjen käyttöönotto nähdään merkittäväksi keinoksi keskeyttämisen vähentämisessä. Haasteena on luoda oppimisympäristöjä, joissa voidaan kehittää työelämän tarvitsemaa ammatillista osaamista ja joissa voidaan edistää tavoitteiltaan, motivaatioltaan, oppimisvalmiuksiltaan ja kulttuuritaustaltaan erilaisten oppijoiden oppimista. Uutta teknologiaa hyödyntämällä monipuolistetaan opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä, tuetaan ja ohjataan oppimisprosesseja sekä simuloidaan työelämän toimintaympäristöjä. Opettajan roolia ja tehtäviä näyttöjen oletetaan muuttavan ja asettavan haasteita opettajien ammatilliselle ja pedagogiselle osaamiselle. (Opetusministeriö 2004a, 2004b)

Hakalan (2005, 10) mukaan ammattiosaamisen näyttöjen kehittämiseen liittyvissä tutkimuksissa on todettu, että näytöt lisäävät käytännön ja teorian yhteensovittamista sekä kehittävät oppilaitoksessa käytettäviä opiskelumenetelmiä. Näytöllä osoitetaan tutkinnon tavoitteiden kannalta keskeistä ammatillista osaamista. Näytöt ikään kuin pakottavat oppilaitosta opetussuunnitelmassaan ja opettajaa sen toteuttamisessa arvioimaan, millaisin opetusjärjestelyin ja millaisin opetusmenetelmin keskeinen ammattitaito on mahdollista oppia ja saavuttaa. Tämän arvioinnin seurauksena oppilaitosten

opetusjärjestelyjen sekä ammatin oppimisen ja opettamisen menetelmien oletetaan muuttuvan.

KUVA: Opetussuunnitelman perusteista laadukkaaseen ammatilliseen koulutukseen. (Hollo 2006)

1.3. Näyttöjen järjestäminen

Nyyssölän (2005, 30) mukaan näyttöpilottiprojekteissa **oppilaitosnäyttöjä** järjestettiin erityisesti ensimmäisenä opiskeluvuotena. Järjestämällä näytöt tutuissa työsaleissa ja opetustiloissa oman opettajan ohjauksessa ja omassa opiskelijaryhmässä pyrittiin poistamaan näyttöjen tuomaa jännitystä. Näin toimien opiskelijat myös harjaantuivat näyttävän työtehtävän kokonaisvaltaiseen hallintaan, oppivat näyttöjen dokumentointia sekä harjoittelevat itsearviointin toteuttamista. Joissain tapauksissa oppilaitoksessa annettavat näytöt ovat edistäneet myös oppilaitoksen työsalien työpisteiden kehittymistä enemmän aitojen työtehtävien vaatimustasoja vastaaviksi.

Opiskelijan osaaminen ennen työssäoppimisjaksolle lähtemistä voidaan myös varmistaa oppilaitosnäyttöillä. Hyvä esimerkki tällaisesta tarvittavasta osaamisesta ovat esimerkiksi työturvallisuusnäytöt.

Oppilaitosnäyttöihin voidaan päätyä silloin, kun työssäoppimispaikoilla ei ole mahdollisuuksia osoittaa opetussuunnitelmassa vaadittua osaamista. Oppilaitosnäyttö voi olla varsinaista näyttöä täydentävä osanäyttö.

Oppilaitoksessa järjestettyjä näyttöjä voidaan perustella myös erilaisilla ongelmilla, joita työpaikoilla järjestettäviä näyttöjä suunniteltaessa on tullut vastaan. Esimerkiksi urakoivilla tai pienillä käsityövaltaisilla aloilla voi olla vaikeaa toteuttaa kaikkia näyttöjä työssäoppimisen yhteydessä. Näillä aloilla on hankalaa osoittaa opiskelijat sellaisiin työssäoppimispaikkoihin, joissa toteutettavat näytöt olisivat keskenään yhteismitallisia yrityksissä valmistettavien tuotteiden ja yrityksille ominaisten työtehtävien suhteen. Joillakin aloilla jo pelkkä työssäoppiminen on vaikea järjestää liiketoiminnallisten tai työturvallisuuteen liittyvien seikkojen vuoksi.

Oppilaitosnäytön huonoiksi puoliksi voidaan sanoa näyttöprojektien kokemusten kautta mm. näytön koemaisuus ja keskittymisvaikeudet ryhmänäytöissä. Keinotekoisten työtilanteiden seurauksena havaittiin opiskelijoiden olevan hermostuneempia.

Nyyssölä (2005, 31) toteaa, että näyttöpilottiprojektien mukaan kokemukset **näytöistä työssäoppimisjaksoilla** olivat pääsääntöisesti onnistuneita ja näytöt todellista osaamista mittaavia. Näyttöjen järjestäminen työssäoppimisjaksolla koetaan kustannustehokkaaksi ja luontevaksi näyttämisen muodoksi. Työssäoppimispaikoilla annettavien näyttöjen työtehtävistä pyritään suunnittelemaan työssäoppimisjakson työskentelyyn ja työpaikan työtilanteeseen luonnollisesti niveltäviä töitä.

Ongelmia työssäoppimispaikoilla annetuissa näytöissä voivat aiheuttaa mm. opiskelijan poissaolot työssäoppimisjaksolta ja näytöistä, joidenkin työpaikkojen puuttuva mielenkiinto näyttöjen järjestämiseen sekä hankaluus löytää näytöiksi soveltuvia itsenäisiä osioita muuten laadukkaasta työssäoppimisesta. Työssäoppimisnäytöissä voi olla riskinä, että etukäteen sovittuja töitä ei tulekaan työssäoppimisjaksoilla vastaan tai työt teetetäänkin jostain syystä varsinaisilla työntekijöillä. Näyttöjen onnistunut toteuttaminen työssäoppimisjakson aikana perustuu paljolti työnjohtajien ja työpaikko-ohjaajien suhtautumiseen näyttöihin ja käsitykseen niiden tärkeydestä. Näyttöpilottiprojektien kokemusten perusteella vaikeuksia on niissä työpaikoissa, joissa sekä työssäoppimisjaksot että näytöt olivat uusia asioita. Työssäoppimiseen suhtaudutaan edelleen joillakin aloilla nihkeästi ja näyttöjen markkinointi alan yrityksiin ei ole sujunut helposti. Opiskelijoiden läsnäoloa työpaikoilla, saati sitten näyttöjen antamista, ei aina katsota suopeasti.

2. Näyttöjen toteutus

Näyttöjä voidaan siis toteuttaa joko oppilaitoksen omissa tiloissa tai työpaikoilla, yleensä työssäoppimisjakson aikana tai sen päätteeksi. Jos näyttö järjestetään oppilaitoksen omissa tiloissa, suurin vastuu näyttöjen toteutuksesta on opettajilla.

Suursalmi (2003, 38) toteaa, että näyttöprojekteissa on toteutettu näyttöjä työelämässä jopa niin pitkälle vietyinä, että opettajan osallistuminen näyttöjen toteutukseen on ollut vähäistä. Silloin näytön toteuttaminen vaatii paljon yhteistyötä alan työelämän kanssa ja näyttöjen toteuttamisen onnistumiseen tarvitaan elinkeinoelämän apua. Hyvin usein yksi opettaja on vastuussa koko työssäoppimisryhmästä, jossa on tyypillisesti 15–20 opiskelijaa. Jos näytöt toteutetaan kaikkien opiskelijoiden kohdalla samanaikaisesti työssäoppimisjaksolla, on yhden opettajan mahdotonta olla mukana jokaisen opiskelijan näytöissä. Työssäoppimisjaksoilla suuri osa toteutusvastuusta on usein työpaikkaohjaajalla.

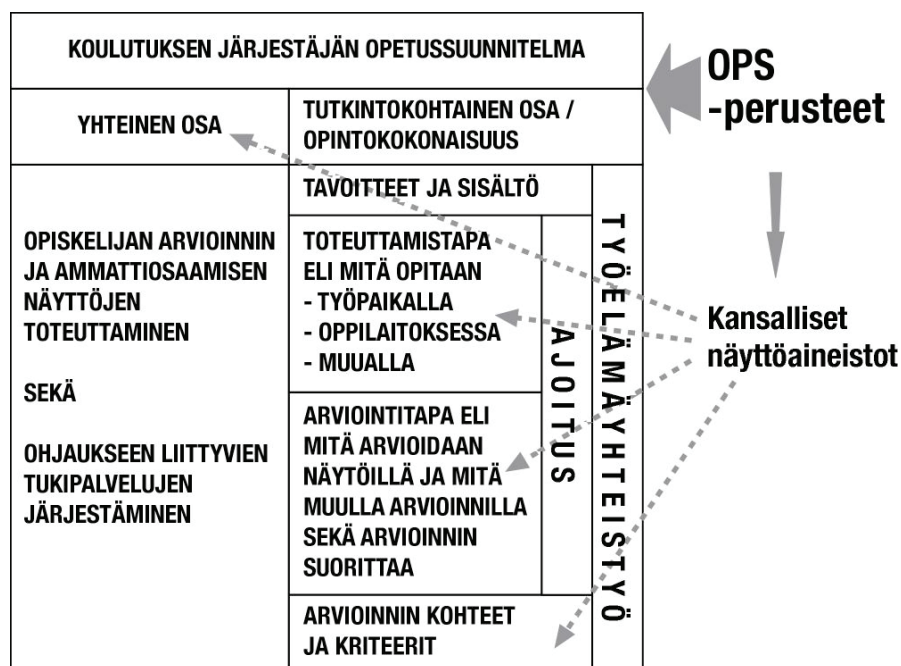
Työnantajien osallistuminen näyttöjen toteutukseen on keskeinen. Suuri osa näytöistä tullaan tekemään työssäoppimisjakson aikana. Jotta tämä on mahdollista, täytyy oppilaitoksen tehdä yrityksen kanssa sopimus työssäoppimisen ja näyttöjen järjestämisestä. Sopimusta ei voida tehdä ilman työnantajan suostumusta. Sopimuksen ehdoista neuvottelu ja sen jälkeen allekirjoitus ovat tehtäviä, jotka työnantaja tekee työssäoppimispaikalla tehtävien näyttöjen toteuttamisessa.

Näyttöjen toteutus vaatii hyvää yhteistyötä työpaikan osaavan henkilöstön kanssa. Työntekijöiden ammattitaito on tärkeää, jotta pystytään valitsemaan näyttöihin ammatillisesti riittävän laajat ja monipuoliset tehtäväkokonaisuudet. Toisaalta työntekijöillä on varmasti paras käsitys siitä osaamisesta, jota yrityksessä toimiminen vaatii. Työntekijöiden edustajien osallistumiseen näyttöjen toteuttamiseen vaikuttaa se, missä näytöt on pidetty. (Suursalmi 2003, 39.)

Näyttöjä ei voida toteuttaa ilman opiskelijoita, mutta heidän tulisi osallistua myös näyttöjen käytännön toteuttamiseen, ei pelkästään osallistua näyttöön. Opiskelijat laativat oman henkilökohtaisen näyttösuunnitelmansa yhteistyössä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa. Työssäoppimisjakson keskellä on esimerkiksi yksi päivä oppilaitoksessa, jolloin opiskelijat laativat tarkennetun näyttösuunnitelman ennen näytön käytännön toteutusta. Tämä on yksi osa opiskelijan näytön toteuttamista.

2.1. Etukäteissuunnittelu

Näyttöjen suunnittelun lähtökohtana on opetussuunnitelman perusteet ja sen pohjalta suunniteltava koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma. Koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman yhteisessä osassa esitellään työssäoppimisen järjestämissuunnitelma ja näyttöjen toteuttamissuunnitelma. Lisäksi opetussuunnitelmassa tulee olla koulutukselle asetetut tehtävät sekä tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Yhteisen osan lisäksi opetussuunnitelmasta tulee löytyä tutkinnoittain suunnitelma ammatillisten opintokokonaisuuksien tarkennetuista tavoitteista, sisältökuvauksista ja arviointikriteereistä. Tähän osaan kuuluu myös suunnitelma työssäoppimisesta ja suorituksista, jotka vaaditaan opintokokonaisuuksien arvostojen saamiseksi. Mainitunlaisia suorituksia ovat esim. näytöt.

KUVA: Kansalliset näyttöaineistot näyttöjen suunnittelun tukena. (Hollo 2006)

Opetussuunnitelman perusteet korostavat opiskelijan mahdollisuutta yksilöllisiin valintoihin. Opiskelijalle on laadittava henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa mm. työssäoppiminen ja sen tavoitteet sijoitetaan tutkinnon kokonaisuuteen. Vastaavaa opiskelujen henkilökohtaistamista tehdään myös näyttöjen suunnittelussa.

Suunnittelutyö tulee tehdä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Opetussuunnitelmatyössä työpaikkaohjaajat ovat keskeisiä. Työpaikkaohjaajien etuna on, että he voivat seurata, miten hyvin opetussuunnitelmien tavoitteet toteutuvat työpaikoilla ja

millaisia muutoksia suunnitelmiin tehdä.

Suursalmen (2003, 18) mukaan näyttöjen toteutuksessa kolmikantaisen toimielimen tulee varmistua siitä, että näytöt toteutetaan hyväksytyjen suunnitelmien mukaisesti. Näyttöjen toteutuksen hyväksymisellä tarkoitetaan sitä, että näytöt noudattavat kattavuudeltaan ja näyttöympäristöltään suunnitelmassa esitettyjä kriteereitä.

KUVA: Näyttöjen toteuttamissuunnitelman valmistelu

2.2. Opiskelijan näyttösuunnitelma

Ammattiosaamisen näyttö on suunniteltava niin, että sen aikana on mahdollista luotettavasti arvioida se osaaminen, joka sillä on suunniteltu arvioitavaksi. Näyttöjen kesto riippuu työstä tai työtehtävistä, joita tekemällä opiskelija osoittaa osaamistaan. Erilaiset tehtävät vaativat eripituisia työskentelyaikoja. Näytöt voivat kestää muutamasta tunnista viikkoon.

Opiskelijan osaaminen on varmistettava ennen näyttöön osallistumista. Näytön aikana opiskelija voi kysyä neuvoja tai vastaavasti arvioija voi opastaa opiskelijaa. Opiskelijan tulee kuitenkin olla jo ennen näytön antamista tietoinen ohjauksen vaiku-

tuksesta ammattiosaamisen näytön arviointiin. Jos näytön aikana työ- tai asiakasturvallisuus vaarantuu tai näytöstä on aiheutumassa merkittävää taloudellista vahinkoa, on näyttöä seuraavan opettajan tai työelämän edustajan velvollisuutena keskeyttää näyttö. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön –opas 2006, 42.)

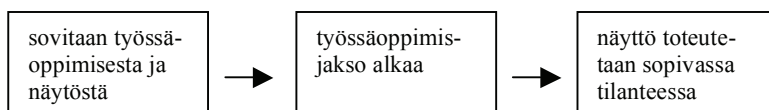
Opiskelijan laatima kirjallinen näyttösuunnitelma on tärkeä väline näytön suunnittelussa. Hyvin tehty kirjallinen suunnitelma jämäköittää näyttöpilottien kokemusten mukaan näytön suorittamista ja sen arviointia. Henkilökohtaisen näyttösuunnitelman tekemistä varten tarvitaan näyttösuunnitelmalomake. Esimerkkejä piloteissa tuotetuista lomakkeista on luettavissa Opetushallituksen Internet-sivuilla osoitteessa: www.oph.fi/amatillinenesr.

Työssäoppimispaikalla tapahtuvan näytön suunnittelu etenee esimerkiksi niin, että ennen näytön alkamista opiskelija ottaa yhteyttä opettajaan, joka käy yksin tai työelämän edustajan kanssa toteamassa työpisteessä, työtehtävän soveltuvuuden näytöksi. Soveltuvuutta arvioidaan näyttösuunnitelmaan kirjattujen opintokokonaisuuden keskeisten sisältöjen pohjalta. Samalla käynnillä sovitaan näytölle varattava aika.

Näytön suunnittelu voi tapahtua myös siten, että työssäoppimisjakson alkaessa opettaja, työpaikkaohjaaja ja opiskelija käyvät näytön toteutusta yhdessä läpi. Opiskelija ja työpaikkaohjaaja miettivät sopivaa näyttötilannetta ja ajankohtaa. Opiskelija tekee suunnitelman näytön toteutuksesta. Opettajan hyväksytyä näyttösuunnitelman opiskelija suorittaa sovitun työn näyttönä. Työsuoritusta verrataan laadittuun näyttösuunnitelmaan.

Seuraavassa kuviossa havainnollistetaan näytön erilaiset suunnitteluketjut ja niiden tuomat edut ja mahdolliset riskit (Nyyssölä 2005, 35.):

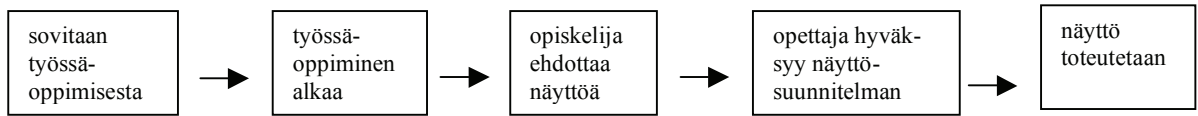
Näytön suunnittelu ennen työssäoppimisjakson alkamista

Hyvää: Näytön ja työssäoppimisen suunnittelu tapahtuu yhdessä.

Huonoa: Joissakin tilanteissa näyttö saattaa jäädä toteuttamatta, jos esim. työssäoppimispaikan urakat tms. muuttuvat nopeasti.

Näytön suunnittelu työssäoppimisjakson aikana

Hyvää: Kun näytöstä sovitaan työssäoppimisjakson ollessa käynnissä, tiedetään jo, millaisia tehtäviä on mahdollista saada näyttöön.

Huonoa: Vaatii ylimääräistä suunnittelua kesken työssäoppimisjakson.

2.3. Näytön kuvaus

Näytön kuvaus tehdään opintokokonaisuuksittain ja siinä määritellään ja valitaan näyttöön keskeinen osaaminen. Lähtökohtana määrittelylle on opetussuunnitelman perusteissa määrätty keskeinen sisältö opintokokonaisuudesta. Keskeinen osaaminen kuvataan tekemisenä ja työprosessina ja se on konkreettisempi kuin opintokokonaisuuden kuvaus opetussuunnitelman perusteissa. Näytön kuvauksessa on mietittävä, miten työn perustana olevan tiedon hallinta saadaan näkyviin näytössä sekä millaista ydinosaamista ja yhteisiä painotuksia opintokokonaisuudessa on ja miten ne tulevat näkyviin näytössä.

Näytön kuvaus tulisi kirjoittaa Opetushallituksen suosittelemassa aktiivisessa muodossa, jossa opiskelijan työskentely kuvataan oikeana työprosessina. Aktiivisessa muodossa olevasta näytön kuvauksista saa parhaimmillaan selkeän kuvan siitä, mitä tavoitteita näytöllä on ja millaisista työkokonaisuuksista näytössä on kyse. Näytön kuvaus voi sisältää määritelmät myös opintokokonaisuuden keskeisestä osaamisesta.

” Näytön kuvaus = Mitä opiskelija tekee, jotta arvioitsijat voivat päätellä, että hän on oppinut opetussuunnitelman perusteissa mainitut keskeiset tavoitteet ” (Seija Rasku, Oph)

2.4. Näyttöympäristön kuvaus

Näyttöympäristön kuvaus tuo esiin ne vaatimukset, joita olosuhteiden ja työpaikan tulee täyttää näytön toteuttamisen mahdollistamiseksi. Mitä tarvitaan, jotta osaaminen pystytään osoittamaan? Näyttöympäristön määrittelyn yhteydessä kuvataan tilat, koneet, laitteet, tarvikkeet, työolosuhteet ja työyhteisöt (yksin, pareittain tai ryhmätyö-

nä), joissa näyttö on mahdollista tai pitää toteuttaa. Kuvauksessa on tärkeää miettiä näyttöympäristön vaatimukset suhteessa opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja siihen osaamiseen, mitä näytössä pitää osoittaa. Näyttöympäristön kuvauksen ei tulisi olla niin tarkka, että se rajaisi liikaa näytön paikallista suunnittelua ja näytön vaihtoehtoisia toteutustapoja.

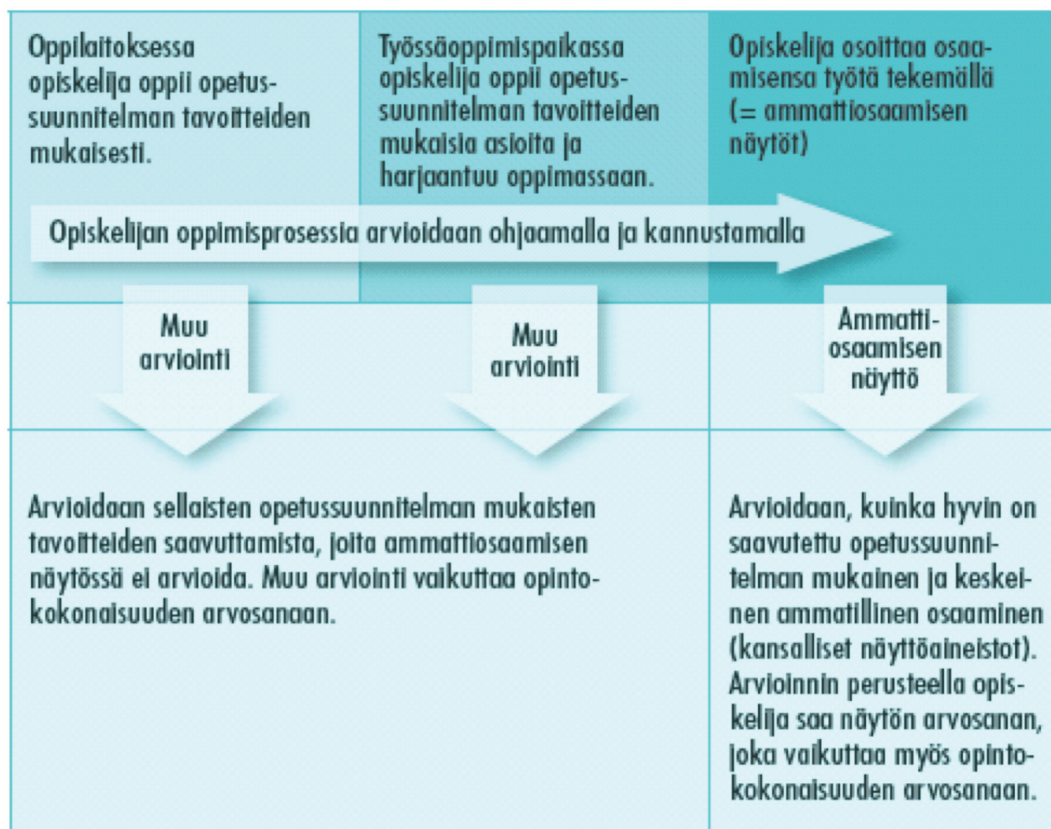
3. Näytön arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on selvittää, kuinka hyvin opiskelija on saavuttanut tutkinnon perusteiden kuvaamat ammattitaitovaatimukset. Näyttöjen arvioinnissa arviointikohteet, -kriteerit ja -menetelmät ovat tärkeitä. Näytöissä arvioitava ammattitaito on sisällöltään pätevyyttä, jota yksilö kykenee erilaisissa työtehtävissä aidossa työympäristössä hyödyntämään, arvioimaan ja kehittämään.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (L 630/98) 25. §:ssä todetaan, että opiskelijan arvioinnin tavoitteena on ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Lisäksi oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti. Ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen (A 811/98) 10. §:n mukaan opiskelijan tietojen ja taitojen kehittymistä on arvioitava riittävän usein koulutuksen aikana ja lisäksi koulutuksen päätyessä. Tällöin voidaan opiskelijan ammattitaidon kehittymistä seurata tasaisesti.

Suursalmi (2003, 19) toteaa, että opetussuunnitelmien perusteisiin sisältyvien arviointia koskevien määräysten mukaan ammatillisten opintojen arvosanat annetaan työelämän toimintakokonaisuuksien pohjalta muodostetuista opintokokonaisuuksista. Opiskelijan arvioinnin tulee olla laadullista eli opiskelijan osaamista on verrattava opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arviointikriteereihin. Opintojaksojen arvioinnilla tulee tukea opiskelijaa opintokokonaisuuksien tavoitteiden saavuttamiseksi.

” Opiskelija näyttää osaamistaan, ei osaamattomuuttaan ” (Seija Rasku, Oph)

KUVA: Oppiminen ja arviointi

3.1. Ketkä arvioivat?

Ammattiosaamisen näytöt käyttöön –oppaan mukaan (2006, 43) ammattiosaamisen näyttöjen kehittämisen lähtökohtana on ollut lisätä koulutuksen työelämävastaavuutta ja saada työelämän edustajat entistä enemmän mukaan ammattitaidon arviointiin. Tästä syystä ammattiosaamisen näytön arviointiin osallistuvat yleensä opettaja, työelämän edustaja (työpaikkaohjaaja) ja opiskelija.

Oppilaitoksen näyttöjen toteuttamissuunnitelmassa on pohdittava opintokokonaisuuskohtaisesti ja näyttöpaikkakohtaisesti kenen osallistuminen arviointikeskusteluun on tarpeellista ja järkevää suhteessa arvioitavaan osaamiseen tai ylipäättään mahdollista kyseisessä toimintaympäristössä. Jos kasvokkain tapahtuva arviointikeskustelu ei onnistu, opettajan, työpaikkaohjaajan ja opiskelijan välinen arviointikeskustelu on mahdollista toteuttaa esimerkiksi videoneuvotteluna, puhelinneuvotteluna, keskustelualustoilla tai sähköpostitse.

Opiskelijan näkökulmasta kaikkien kolmen osapuolen osallistuminen arviointikeskusteluun on suositeltavaa. Työelämän edustajien läsnäolo arviointitilanteessa lisää

opiskelijoiden motivaatiota ja parantaa näyttösuoritusta, sillä opiskelijat arvostavat työelämän edustajien antamaa arviota. Toisaalta opiskelijat kokivat, että ammattitaidon tason määrittely oli luotettavampaa ja yhdenmukaisempaa silloin, kun opettaja oli läsnä arviointikeskustelussa. Opettajalla on vankempi kokemus kriteeriperusteisesta arvioinnista kuin työelämän edustajalla.

Opiskelijan arvioinnista päättävät käyttävät julkista valtaa, ja heidän esteellisyyteensä sovelletaan, mitä hallintolain 27–29 §:ssä säädetään. (L 601/2005 25 b §)

Ammattiosaamisen näyttöä arvioivalla opettajalla on oltava kelpoisuus toimia ammatillisten opintojen opettajana. Ammattiosaamisen näyttöjen arviointiin osallistuvalla muulla henkilöllä kuin opettajalla tulee olla sellainen koulutuksella, työkokemuksella tai muulla tavalla hankittu asianomaisen alan osaaminen ja ammattitaito, jota voidaan pitää riittävänä ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnissa. (A 603/2005 11 §)

3.2. Arvioinnin kohteet

Ammattiosaamisen näytössä arvioidaan kunkin ammatillisen opintokokonaisuuden keskeistä, työn tekemisen kannalta oleellista osaamista. Keskeisen osaamisen määrittämisessä ovat tukena kansalliset ammattiosaamisen näyttöaineistot. Opiskelijan arvioinnissa käytettävät arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit on määrätty opetussuunnitelman perusteissa.

Arvioinnin kohteet ohjaavat arvioijaa kiinnittämään huomiota työprosessin hallintaan, työtehtävän hallintaan (työmenetelmät, -välineet ja materiaalit), työturvallisuuden hallintaan, työn perustana olevan tiedon hallintaan, kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen (oppimistaidot, ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutus- ja viestintätaidot, yhteistyötaidot, eettiset ja esteettiset taidot) sekä yhteisiin painotuksiin (kansainvälisyys, kestävä kehitys, teknologian ja tietotekniikan hyödyntäminen, yrittäjäyys, laadukas ja asiakaslähtöinen toiminta, kuluttajaosaaminen sekä työsuojelusta ja terveydestä huolehtiminen).

Työn perustana olevan tiedon hallinnalla tarkoitetaan kuvatussa työssä tarvittavaa tietopohjaa. Ammattiosaamisen näyttöä arvioitaessa on mietittävä, miten tietopohjan olemassaolo voidaan näytön aikana tai arviointikeskustelussa todentaa. Tavoitteena on, että näytön yhteydessä joustavasti selvitetään opiskelijan työn tekemisen poh-

jana oleva tieto silloinkin, kun tietopohja ei ole pääteltävissä suoraan työn tekemisestä. Näytettävä osaaminen ei saa kaventua pelkästään työtehtävien suorittamiseen.

Kaikkia opetussuunnitelman perusteiden mukaisia arvioinnin kohteita ei arvioida kaikissa ammattiosaamisen näytöissä. Kussakin näytössä arvioitavina ovat ne kohteet, joista arvioija pystyy tekemään luotettavia havaintoja näyttöä seuraamalla. Ammattiosaamisen näytön arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa voidaan käyttää apuna kansallisia ammattiosaamisen näyttöaineistoja, joissa on määritelty opintokokonaisuuksien keskeiselle ammatilliselle osaamiselle arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön -opas 2006, 44)

3.3. Miten arviointi tapahtuu

Ennen ammattiosaamisen näyttöä arviointiin osallistuvat sopivat yhdessä, mikä näytössä tehtävä työ on ja mitkä ovat arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit. Silloin kukin arvioija tietää etukäteen, mitä arvioidaan, ja opiskelijan työskentelyä seurattaessa kiinnitetään huomio arvioinnin kannalta oikeisiin asioihin.

Nyysölä (2003, 41) mukaan arviointi tapahtuu suurimmaksi osaksi seuraamalla opiskelijan työskentelyä ja arvioimalla havaintojen perusteella opiskelijan osaamista ennalta sovitussa arvioinnin kohteissa. Esimerkkeinä erilaisista arviointimenetelmistä voidaan mainita mm. työsuunnitelman oikeellisuus, havainnointi, opetuskeskustelu, asiakaspalautteet, opiskelijan kirjallinen tai suullinen itsearviointi ja vertaisarviointi. Vaihtoehtoiset menetelmät eivät kuitenkaan horjuttaneet havainnoinnin asemaa näyttöjen pääasiallisena arviointitapana.

Arvioijat voivat tallentaa havaintonsa arviointilomakkeelle. Jos työpaikalla on hankalaa käyttää arviointilomaketta, voi työpaikkaohjaaja ammattiosaamisen näytön jälkeisessä arviointikeskustelussa kuvata opiskelijan työskentelyä joko suullisesti tai kirjallisesti, ja tämän kuvauksen pohjalta yhdessä opettajan ja opiskelijan kanssa katsotaan kriteereistä, mille osaamisen tasolle ammattiosaamisen näyttö asetuu.

Ammattiosaamisen näytöissä on keskeistä, että myös opiskelija itse arvioi osaamisensa. Itsearviointiin voi tehdä arviointilomakkeelle tai arviointikeskustelussa kuvaamalla omaa suoriutumista näyttötyössä. Opiskelija vertaa osaamistaan asetettuihin tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Ammattiosaamisen näytöt käyttöön -opas (2006, 45) toteaa, että mukautettujen

tavoitteiden mukaisesti opiskelleen opiskelijan ammattiosaamisen näytöt toteutetaan myös mukautetusti ja arvioinnissa käytetään mukautettuja kriteereitä. On hyvä, jos erityisopettaja tai erityisopetuksesta vastaava on mukana mukautetuilla tavoitteilla suoritettuna ammattiosaamisen näytön suunnittelussa.

Näytön ohjaaminen ja seuraaminen	Arviointikeskustelu (näytön arviointi)	Ammattiosaamisen näytön arvosanan antaminen ja tallentaminen	Opintokokonaisuuden arvosanan antaminen ja tallentaminen
Näyttöä ohjaavat ja seuraavat joko työelämän edustaja tai opettaja tai kumpikin.	Arviointikeskusteluun osallistuu aina sekä opiskelija että opettaja tai työelämän edustaja tai molemmat. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan itsearviointi. Arvioinnin perusteet on tallennettava niin, että ammattiosaamisen näytön arvosana on mahdollista antaa (HUOM! arvioinnin kohteet).	Näyttöjen arvioinnista päättävät toimielimen määräämät opettajat ja työelämän edustajat. Arvosana on perusteltava arviointiaineistossa. Arvosana tallennetaan opintokokonaisuuksittain ja arviointikohteittain. Ammattiosaamisen näytön arvosanat kootaan tutkintotodistukseen sisältyvään näyttötodistukseen.	Arvosanasta päättävät opettaja tai opettajat. Arvosana muodostuu ammattiosaamisen näytön ja muun arvioinnin perusteella. Arvosanat kootaan tutkintotodistukseen sisältyvään päättötodistukseen.

TAULUKKO: Ammattiosaamisen näyttö, arviointi ja arvosanasta päättäminen

Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteiden (2005) mukaan arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin, heillä on oltava mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. Erityisesti vamman, sairauden ja niihin rinnastettavien oppimisvaikeuksien, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriön, ollessa kyseessä on käytettävä kullekin opiskelijalle parhaiten soveltuvaa arviointimenetelmää

4. Näytön jälkeen

Ammattiosaamisen näytön jälkeen käydyssä arviointikeskustelussa arvioidaan opiskelijan näyttö ja perustellaan arviointi. Perustelut tallennetaan lomakkeelle arviointiaineistoksi. Arvosanasta päättäminen perustuu käytyyn arviointikeskusteluun ja keskustelusta tallennettuun arviointiaineistoon. Arviointipäätös perustuu ensisijaisesti opettajan tai työelämän edustajan tai kummankin arviointiin, jossa huomioidaan opiskelijan itsearviointi. Arviointipäätöstä tehtäessä on mahdollista hyödyntää myös asiakkailta ja muilta työntekijöiltä saatua palautetta opiskelijan osaamisesta. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön -opas 2006, 46.)

Opettajan tehtävänä on varmistaa, että arviointi tehdään sovittujen arvioinnin kohteiden ja arviointikriteerien mukaisesti. Arviointikeskustelu on hyvä aloittaa opiskelijan itsearvioinnilla ja kuulla sen jälkeen työelämän edustajan näkemys opiskelijan osaamisesta. Opettaja esittää omat näkemyksensä vasta viimeisenä. Tällä tavoin varmistetaan, että työelämän edustajan ja opettajan näkemykset eivät ohjaa opiskelijan itsearviointia tai opettajan näkemykset työelämän edustajan näkemyksiä.

4.1. Näytön arvosana

Ammattiosaamisen näytön arvosana annetaan opintokokonaisuuksittain. Jos opintokokonaisuuden keskeinen osaaminen on näytetty useassa näyttötilanteessa osanäyttönä, jokaisen osanäytön arviointi vaikuttaa arvosanaan. Arvosanaa ei saa kuitenkaan antaa laskemalla keskiarvoja osanäyttöjen arviointituloksista. Opintokokonaisuuden arvosanasta päättää arvioitavien opintojen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Arvosana muodostuu ammattiosaamisen näytön ja muun arvioinnin perusteella. (Ammattiosaamisen näytöt käyttöön -opas 2006, 46.)

Opintokokonaisuuden arvosanasta päätettäessä noudatetaan opetussuunnitelman tutkintokohtaisen osan opintokokonaisuuksien arviointisuunnitelmaa. Suunnitelmasta selviää näytön ja muun arvioinnin suhde kussakin opintokokonaisuudessa. Muun arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen arviointituloksista ei saa laskea keskiarvoja, vaan arviointipäätös on tehtävä opintokokonaisuuksien arviointisuunnitelman pohjalta. Arvosanan antamisen edellytyksenä on, että opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näyttö on suoritettu hyväksytysti.

4.2. Näyttösuoritusten vahvistaminen ja näyttötodistukset

Näytöistä annetaan opiskelijalle erillinen tutkintotodistukseen liitettävä todistus. Todistus toimii myös ammattikirjan saamisen perustana. Näyttötodistuksen antaa kolmikantainen toimielin, joka valvoo koko prosessissa suunnittelusta arviointiin. Näytöt vaikuttavat ratkaisevasti myös opintokokonaisuuksien ja tutkintotodistuksen arvostamisiin niin, että opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, jos ei ole läpäissyt näyttöjä.

5. Näyttöjen käyttöönotto

Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinnon tavoitteena on antaa opiskelijalle tarvittava perusosaaminen alan assistenttitason työtehtäviin, jotka liittyvät viestintätuotteiden suunnitteluun, toteuttamiseen, valmistamiseen, tuottamiseen ja markkinointiin. Perustutkinnon tavoitteissa on painotettu teknistuoannollisen tietotaidon lisäksi esteettisfilosofista perusnäkemystä sekä kulttuurihistorian perusteiden tuntemusta.

Audiovisuaalisen viestinnän alalla on useita laajoja ammatteja ja ammattiryhmiä, siksi alalla tarvitaan sekä moniosaajia että erikoistuneita tietyn tekniikan tai taidon erityisosaajia. Tämän takia alan perustutkinnon tavoitteissa korostuu alan kaikille opiskelijoille yhteinen perusosaaminen sekä laaja valinnaisten opintojen osuus, joka mahdollistaa hyvin erilaisten suuntautumisvaihtoehtojen toteuttamisen.

Oppilaitoksessamme tämä erikoistuneempi osaaminen yhdellä tutkinnon osa-alueella on graafinen viestintä. Graafisen viestintäalan ammattilaisen tehtävänä on sekä sähköisen että painetun viestin muotoilu ja pelkistäminen kohderyhmän mukaan. Hän vastaa mainonnan viestien, erilaisten painotuotteiden, kirjojen, sanoma- ja aikakauslehtien ulkoasun viimeistelystä ja toteutuksesta. Tehtäväkenttään sisältyy nykyään uusmediayritysten myötä myös digitaalista tuotantoa. Alalle valmistuneet työskentelevät etupäässä kustannus- ja lehtitaloissa, viestintä- ja mainostoimistoissa sekä televisiotyön tuotantoyksiköissä yksityisinä yrittäjinä tai työryhmän jäseninä.

Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinnon ja opintojen muodostuminen meidän oppilaitoksessamme:

AUDIOVISUAALISEN VIESTINNÄN PERUSTUTKINTO, graafinen viestintä	120 ov
---	---------------

YHTEISET OPINNOT	20 ov
-------------------------	--------------

AMMATILLISET OPINNOT	90 ov
Opintoihin sisältyy työssäoppimista 20 ov	
AUDIOVISUAALISEN VIESTINNÄN PERUSOSAAMINEN	30 ov
KOULUTUSOHJELMAN VALINNAISET AMMATILLISET OPINNOT	60 ov
Tuotannonhallinta, 15 ov	
Graafisen viestinnän tekniikka ja tuotanto, 15 ov	
Graafisen viestinnän ilmaisu, 15 ov	
Kuvankäsittely, 5 ov	
Muut valinnaiset opinnot, 10 ov	

VAPAASTI VALITTAVAT OPINNOT	10 ov
------------------------------------	--------------

5.1. Audiovisuaalisen viestinnän perusosaaminen

Näytön kuvaus: Opiskelija tekee projektisuunnitelman ja toteuttaa sen aikataulun ja kustannusarvion asettamissa rajoissa. Opiskelija tekee multimedia- tai printtime- diatuotteen sivun, osion tai layout suunnitelman annetun käsikirjoituksen tai muun riittävän ohjeistuksen pohjalta. Opiskelija toteuttaa pienimuotoisen paino- tai digitaalisen tuotteen. Opiskelija toteuttaa yksinkertaisen verkkojulkaisun annetun ohjeistuksen mukaan. Hän muokkaa digitoitua kuvaa kuvankäsittelyohjelmalla julkaisualustaan sopivaksi. Esteettisiä ja sisällöllisiä valintoja tehdessään opiskelija huomioi tyyliisuunnat ja taidelajit. Hän havainnoi audiovisuaalista ympäristöään työtehtäviensä näkökulmasta. Hän erittelee ja soveltaa havaintojaan ja tietojaan. Opiskelija huomioi ja soveltaa tietojaan tekijänoikeuksista ja muusta viestinnän sääntelystä. Hän käyttää suullista ja kirjallista ammattienglantia.

Näyttöympäristö: Opiskelija voi antaa näyttönsä pienessä projektissa osin ainoana näytönantajana tai suuremmissa projektissa osana ryhmää, kunhan toiminta mahdollistaa arvioinnin eriyttämisen yksilöllisesti.

Arviointi: Perusosaamisen opintokokonaisuuden näyttöjen arvioinnissa painotetaan erityisesti laaja-alaisen tutkinnon kaikkien vaadittavien perustaitojen hallintaa suuntautumuksesta riippumatta. Perusosaamisen opintokokonaisuuden näytöissä riittää kui-

tenkin, että opiskelija saa tehtäväksi annet mahdollisimman selkeästi rajattuina, eikä häneltä vielä vaadita pitkälle menevää soveltamistaitoa. Perusosaamisessa painottuvat muita opintokokonaisuuksia enemmän ydinosaamisen ja yhteisten painotusten arviointi.

5.2. Tuotannonhallinta

Näytön kuvaus: Opiskelijan on osattava assistenttitason työtehtävät tuotannonhallinnassa sekä ymmärrettävä niiden osuus tuotannon kokonaisuudessa. Hänen on hahmotettava muiden tuotantoryhmän jäsenten osa-alueet ja sidosryhmät sekä ymmärrettävä niiden tehtävät, asema ja merkitys tuotantoketjussa. Opiskelijan on sisäistettävä ryhmätyön merkitys. Hänen on osattava tuotannonhallinnan keskeinen sanasto. Opiskelijan on hallittava eri tuotantotyyppien erot sekä niiden sijoittuminen mediapalveluiden kenttään. Opiskelijan on tunnettava AV-alan eri teknisten ratkaisujen keskeiset erot ja osattava valita tältä pohjalta tuotannon kannalta sopivimmat vaihtoehdot. Opiskelijan on osattava analysoida materiaalin käyttökelpoisuutta ja osattava dokumentoida valmista materiaalia tuotannon vaatimalla tavalla. Hänen on hallittava tuotantotyön edellyttämät tietotekniset perustaidot. Opiskelijan on osattava pienimuotoisen tuotannon tuotantotehtävissä vaadittavien asiakirjojen käytön ja laadinnan sekä juridiset merkitykset. Lisäksi hänen on osattava tarvittaessa hankkia tietoa oman alansa juridiikasta.

Näyttöympäristö: Näyttö annetaan jossakin aidossa tuotantoprojektissa. Opiskelija voi antaa näyttönsä pienessä hankkeessa ainoana av-alan työntekijänä, mutta kuitenkin työryhmän jäsenenä, tai suuremmassa projektissa osana ammattilaisten ryhmää.

Arviointi: Tuotannonhallinnan opintokokonaisuuden näyttöjen arvioinnissa painotetaan erityisesti tuotannon kokonaisuuden ymmärtämiseen ja oman työn hallintaa sen osana. Assistenttitason työtehtävissä ei voi edellyttää tuotannonhallinnan laaja-alaista hallintaa.

5.3. Graafisen viestinnän tekniikka ja tuotanto

Näytön kuvaus: Näytössä opiskelija osallistuu tuotantoprosessiin valmistamalla graafista aineistoa tuotantosuunnitelman mukaisesti. Hän valmistaa ja muokkaa kuvaa ja tekstiä jatkokäsittelyyn ja toteutukseen soveltuvaksi aineistoksi. Valmis tuote voi olla joko printtimedian tai sähköisen viestinnän alueelta taikka kumpaankin liittyvä aineisto.

Näyttöympäristö: Näyttö annetaan työelämälähtöisessä tilanteessa. Näytöt voidaan ajoittaa työssäoppimisjakson yhteyteen. Tilaaja tai muu työelämän edustaja osallistuu näytön suunnitteluun ja arviointiin asiantuntijana. Näyttöympäristönä voi olla yritys tai joku muu julkinen toimija, jonka toimintoihin sisältyy graafisen viestinnän tekeminen. Näyttöä suorittaessaan opiskelijalla on oltava käytössään työhön soveltuvat, alan normaalia työskentelyä vastaavat tilat, välineet, laitteet ja ohjelmavälineet. Suunnittelu ja toteutus tapahtuu annettuun tehtävään soveltuvilla manuaalisilla ja / tai tietokoneavusteisilla menetelmillä / ohjelmistoilla.

Näyttö annetaan joko yksilösuorituksena tai työryhmän jäsenenä siten, että opiskelijan yksilösuositus voidaan arvioida. Näyttökokeessa opiskelija osallistuu projektiin tai työprosessiin ennalta määritellyllä työpanoksella joka valitaan työpaikan, projektin ja näytön mukaan. Määrittely tapahtuu yhteisesti oppilaitoksen edustajan, opiskelijan ja työelämän edustajan kanssa. Näyttö järjestetään niin, että opiskelijalla on mahdollisuus ennen näytön antamista perehtyä niihin käytössä oleviin ohjelmiin, laitteisiin ja välineisiin, jotka poikkeavat hänen aikaisemmin käyttämistään.

Arviointi: Tämän opintokokonaisuuden näyttökokeiden arvioinnissa painottuu ennen kaikkea graafisen viestinnän tuotantoprosessien hallinta ja toteuttaminen.

5.4. Graafisen viestinnän ilmaisu

Näytön kuvaus: Näytössä opiskelija osallistuu tuotantoprosessiin valmistuksen ja muokkauksen viestintään soveltuvaa graafista aineistoa tuotantosuunnitelman mukaisesti. Tuotanto voi olla kustannus- tai mainosgraafiikkaan, erilaisiin audiovisuaalisiin tuotteisiin tai käyttögraafiikkaan liittyvää. Valmis tuote voi olla joko printtimedian tai sähköisen viestinnän alueelta taikka kumpaankin liittyvä aineisto. Voidakseen osoittaa ilmaisullisen osaamisensa opiskelijan on osattava käyttää riittävässä laajuudessa kunkin näytöntehtävän toteuttamisen edellyttämiä välineitä, laitteita ja ohjelmia.

Näyttöympäristö: Näyttö annetaan työelämälähtöisessä tilanteessa. Näytöt voidaan ajoittaa työssäoppimisjakson yhteyteen. Tilaaja tai muu työelämän edustaja osallistuu näytön suunnitteluun ja arviointiin asiantuntijana. Näyttöympäristönä voi olla yritys tai joku muu julkinen toimija, jonka toimintoihin sisältyy graafisen viestinnän tekeminen. Näyttöä suorittaessaan opiskelijalla on oltava käytössään työhön soveltuvat, alan

normaalia työskentelyä vastaavat tilat, välineet, laitteet ja ohjelmavälineet. Suunnittelu ja toteutus tapahtuu annettuun tehtävään soveltuvilla manuaalisilla ja / tai tietokoneavusteisilla menetelmillä / ohjelmistoilla.

Näyttö annetaan joko yksilösuorituksena tai työryhmän jäsenenä siten, että opiskelijan yksilösuositus voidaan arvioida. Näyttökokeessa opiskelija osallistuu projektiin tai työprosessiin ennalta määritellyllä työpanoksella joka valitaan työpaikan, projektin ja näytön mukaan. Määrittely tapahtuu yhteisesti oppilaitoksen edustajan, opiskelijan ja työelämän edustajan kanssa. Näyttö järjestetään niin, että opiskelijalla on mahdollisuus ennen näytön antamista perehtyä niihin käytössä oleviin ohjelmiin, laitteisiin ja välineisiin, jotka poikkeavat hänen aikaisemmin käyttämistään.

Arviointi: Tämän opintokokonaisuuden näyttökokeiden arvioinnissa painottuu ennen kaikkea graafisen viestinnän ilmaisullinen osaaminen.

5.5. Kuvankäsittely

Näytön kuvaus: Opiskelija käyttää erilaisia skannereita digitoidakseen valokuvia jatkotyöskentelyä varten. Opiskelija huomioi jo skannatessaan erilaisten medioiden vaatimukset kuvatiedostoille ja niiden tallenteille. Opiskelija käyttää kuvankäsittelyohjelmaa, jolla hän muokkaa ammattimaisesti kuvatiedostot loppukäytön vaatimukset täyttävään muotoon. Opiskelija osaa valita ja säätää kuvatiedostoja käyttötarkoituksen mukaan, kulloinkin sopivaan väriavaruuteen.

Näyttöympäristö: Näyttö annetaan yksilötyönä joko oikeassa työelämän tilanteessa tai oppilaitoksessa. Näyttö voi olla osana oikeaa työtehtävää. Suorituspaikkana on atk-työpiste varustettuna tarvittavilla laitteistoilla ja ohjelmilla. Filmi- ja pintaoriginaaleja varten tarvitaan skanneri. Tietokone voi olla joko Mac tai PC.

Arviointi: Tämän opintokokonaisuuden näyttökokeiden arvioinnissa painottuu ennen kaikkea kuvien digitointi ja käsittely tuotannon vaatimalla tavalla.

Audiovisuaalisen viestinnän näyttöjen toteuttamissuunnitelma

<p>1. NÄYTTÖ</p> <p>OPPILAITOSNÄYTTÖ ensimmäisen vuoden opiskelijoille</p>	<p>Opintokokonaisuus:</p> <p>AUDIOVISUAALISEN VIESTINNÄN PERUSOSAAMINEN</p>	<p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Alan sovellusohjelmien perusteiden hallinta</p> <p>Yksinkertaisten graafisten tekniikoiden käyttö tuotannossa</p>	<p>Näytön kuvaus:</p> <p>Printtimediatuotteen sivun, osion tai lay-out suunnitelman tekeminen annetun käsikirjoituksen tai muun riittävän ohjeistuksen pohjalta.</p> <ul style="list-style-type: none"> - oikea koko, halutut fontit ja värit, oikeat kuvat sekä logot - työn tulostaminen - PDF-vedos työstä asiakkaalle sähköpostin liitetiedostona - painokelpoisen PDF:n valmistaminen ja tallennus - tulostustiedot kirjapainolle
<p>2. NÄYTTÖ</p> <p>OPPILAITOSNÄYTTÖ ensimmäisen vuoden opiskelijoille</p> <p>Näytön sisältö liittyy kahteen opintokokonaisuuteen; TUOTANNONHALLINTA ja KUVANKÄSITTELY</p>	<p>Opintokokonaisuus:</p> <p>TUOTANNONHALLINTA</p> <p>KUVANKÄSITTELY</p>	<p>Keskeiset sisällöt:</p> <p>Tuotantotyön edellyttämät perustaidot</p> <p>Lomakkeiden täyttö, asiakirjojen laadinta</p> <p>Kuvien valmistaminen erityyppisiä viestimiä ja esitysmuotoja varten</p>	<p>Näytön kuvaus:</p> <p>Painotuotteen valmistaminen annetun luonnoksen pohjalta</p> <ul style="list-style-type: none"> - materiaalin valmistus tuotannon vaatimalla tavalla - painotarjouspyyntö, tulostuslähete <p>Kuvien valmistaminen julkaisuun</p>
<p>3. NÄYTTÖ</p> <p>TYÖSSÄOPPIMISNÄYTTÖ toisen vuoden opiskelijoille</p>	<p>Opintokokonaisuus</p> <p>TUOTANNONHALLINTA</p>	<p>Keskeiset sisällöt</p> <p>Assistenttitason työtehtävät tuotannonhallinnassa</p> <p>Tuotantoketjun ymmärtäminen</p> <p>Ryhmätyöskentely</p>	<p>Näytön kuvaus:</p> <p>Jatkuva näyttö työssäoppimispaikalla</p> <ul style="list-style-type: none"> - työpäiväkirjan pitäminen - tuotantoketjun jäsenenä toimiminen
<p>4. NÄYTTÖ</p> <p>OPPILAITOSNÄYTTÖ kolmannen vuoden opiskelijoille</p>	<p>Opintokokonaisuus</p> <p>GRAAFISEN VIESTINNÄN ILMAISU</p>	<p>Keskeiset sisällöt</p> <p>Graafisten viestinnän ilmaisukeinojen ja -tekniikoiden käyttö ja soveltaminen</p> <p>Esteettisyyden merkityksen ymmärtäminen</p> <p>Kuvan, värin ja typografian keinojen tarkoituksenmukainen hyödyntäminen</p> <p>Markkinoinnin ja mainonnan perusteiden tuntemus</p> <p>Teknisten edellytysten hahmottaminen suunnittelutyössä</p> <p>Asiakaslähtöisyyden, taloudellisen ja eettisen vastuun merkitys</p> <p>Työmenetelmien hallinta</p>	<p>Näytön kuvaus:</p> <p>Opinnäytetyön suunnittelu, valmistus ja esittäminen</p>
<p>5. NÄYTTÖ</p> <p>TYÖSSÄOPPIMISNÄYTTÖ kolmannen vuoden opiskelijoille</p>	<p>Opintokokonaisuus</p> <p>GRAAFISEN VIESTINNÄN TEKNIikka JA TUOTANTO</p>	<p>Keskeiset sisällöt</p> <p>Erilaisten tuotantoprosessien hallinta</p> <p>Keskeisten laitteiden hallinta</p> <p>Kuvan ja tekstin muokkaus, aineiston tallennus ja siirto</p>	<p>Näytön kuvaus</p> <p>Graafisen viestinnän tuotantoprosessien hallinta ja toteuttaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - materiaalin valmistus tuotannon vaatimalla tavalla - annettujen työtehtävien toteuttaminen aikataulussa

KUVA: Näyttöjen toteuttamissuunnitelma oppilaitoksessamme

6. Loppupohdinta

Ammatillisen koulutuksen tulee palvella työelämää ja tuottaa ammattitaidon omaavia ammattilaisia nopeasti muuttuvan työelämän tarpeisiin. Vuosina 1999 - 2001 laadittiin uudistetut työelämälähtöiset opetussuunnitelmat, jotka ovat perustana onnistuneelle ammatilliselle koulutukselle. Työelämäyhteistyöllä haluttiin varmistaa se, että koulutuksessa opiskellaan niitä tietoja ja taitoja, joita työelämässä oikeasti tarvitaan. Toisaalta näin mahdollistettiin myös työpaikkojen ja oppilaitoksen välinen vuoropuhelu. Hyvistä aikomuksista huolimatta jää työelämän näkemys vielä monilla koulutusaloilla kovin ohueksi. Opetussuunnitelma nähdäänkin vielä enemmän toimintaa kahlehtivana kuin toimintaa ohjaavana asiakirjana. Perustutkintojen opetussuunnitelmien kohdalla kritiikki on kohdistunut liian korkealle asetettuihin tavoitteisiin.

Työssäoppiminen on siirtänyt osan oppimisesta luokkahuoneista todellisiin työtilanteisiin oppilaitosten ulkopuolelle. Jotta työssäoppiminen saavuttaisi sille asetetut tavoitteet ja käytännön toiminta sujuisi yhteisymmärryksessä, tarvitaan oppilaitoksen ja työpaikkojen välille yhteinen näkemys siitä, miten työssäoppiminen käytännössä järjestetään. Oppilaitosten taholta vaateet ja määräykset eivät saa olla liian tiukkoja ja ehdottomia työelämän suuntaan, vaan on löydettävä joustavia ja riittävän väljiä toimintatapoja. Vaikka tavoitteena onkin mahdollistaa opiskelijalle monipuolisia oppimisen tilanteita, on keskeisenä lähtökohtana jokaisen työpaikan tarjoamat työtehtävät ja niiden tarjoamat oppimistilanteet.

Työssäoppimisen säädökset ja määräykset edellyttävät, että työssäoppiminen on ohjattua ja arvioitua. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijaa ohjataan ja kannustetaan ja hänelle annetaan palautetta siitä, kuinka hän on oppinut ja omaksunut työssäoppimiskokemuksensa tavoitteiksi asetetut asiat.

Työssäoppimisesta tulee näyttöjen myötä tavoitteellisempaa ja tarkemmin arvioitua. Työelämän osapuolet tulevat mukaan arviointiin ja varmistamaan sitä, että opiskelijan saavuttama ammattitaito on sellaista, jota työelämä edellyttää. Käytössä olevien työssäoppimispaikkojen valintaan näytöt myös vaikuttavat niin, että vain ”hyvissä” työssäoppimispaikoissa voidaan antaa näyttö.

Opetussuunnitelman tutkintokohtaisessa osassa koulutuksen järjestäjä päättää siitä, miten opinnot tutkinnoittain ja opintokokonaisuuksittain järjestetään ja arvioidaan.

Päällekkäistä muuta arviointia tulee karsia, jos opintokokonaisuuksien keskeinen sisältö on mahdollista arvioida ammattiosaamisen näytössä. Ammattiosaamisen näytöillä pyritään parantamaan ja varmistamaan ammatillisen koulutuksen laatua.

Suunnitelmat ammattiosaamisen näyttöjen toteuttamisesta ja arvioinnista ovat osa opiskelijan arvioinnin toteuttamissuunnitelmaa. Tässä suunnitelmassa esitellään tutkintokohtaisesti koko opiskelijan arviointi. Kuhunkin perustutkintoon tulee sisällyttää 4-6 näyttöä koulutusajalle riippuen ja ne ajoittuvat koko koulutusajalle. Kaikkien ammatillisten opintokokonaisuuksien keskeisintä osaamista tulee osoittaa näytöillä. Tavoitteena on, että näytöt järjestetään työssäoppimisen yhteydessä työpaikoilla - tosin näyttö voidaan järjestää myös oppilaitoksessa. Ammattiosaamisen näyttöjen perusajatuksena on antaa opiskelijalle tilaisuus näyttää osaamistaan. Keskeisenä ajatuksena on myös se, että opiskelijat osallistuvat itse näytön suunnitteluun ja heidät valmistetaan näyttöön. Huomion arvoista on se, että opiskelijoilla on oltava mahdollisuus opiskella näytettävää asiaa.

Näyttö arvioidaan, kuten työssäoppiminenkin yhdessä työelämän edustajan kanssa. Tavoitteena on, että heti näyttötilanteen jälkeen järjestetään arviointikeskustelu, johon osallistuvat opiskelija, työpaikkaohjaaja ja opettaja. Todisteeksi suoritetuista näytöistä opiskelija saa päättötodistuksen ohella myös näyttötodistuksen.

Lähteet

- Ammattiosaamisen näytöt käyttöön – opas. 2006. Opetushallitus.
- Hakala, Raili. 2005 Ammattiosaamisen näyttöjen vaikutus opetusjärjestelyihin ja opetusmenetelmiin – vain hyviä ajatuksia vai todellista toiminnan muutosta? Opetushallitus.
- Hollo Marja. 8.2.2006. Ammattiosaamisen näytöt –seminaari, Tampere
- Nyyssölä, Niina. 2005. Näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa 2003. Väli-raportti näyttöprojektien toiminnasta. Opetushallitus, Vantaa.
- Opetusministeriö 2004a. Koulutus ja tutkimus 2003–2008.
- Opetusministeriö 2004b. Linjausluonnos 22.4.2004. Ammatillisen osaamisen näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa.
- Pohjolainen, Liisa ja Vesaaja, Minna. 2001. Näyttöjen kehittäminen ammatil-liseen peruskoulutukseen. Näyttöpilottiprojektien 1999–2000 kokemukset ja kehittämissuhteet. Opetushallitus, Helsinki.
- Suursalmi, Pentti. 2003. Kolmikantaperiaatteen toteutuminen ammatillisen peruskoulutuksen näytöissä. Opetushallitus, Helsinki.